

3. Veterinaartegevus

3.1. Veterinaar- ja Toiduameti tegevuse laiemad eesmärgid

- Säilitada Maailma Loomatervishoiu Organisatsiooni (OIE) aktsepteeritud A-nimekirja haigustest (sigade katk, veiste katk, suu- ja sõrataud, lindude gripp jt) vaba maa staatus, vähendada marutaudi juhtude arvu, suurendades ennetavate menetluste mahtu. Samuti vähendada teiste inimestele ja loomadele ühiste või loomade kaudu levivate haiguste esinemissagedust.
- Loomadele, loomsetele saadustele, toidutoormele, toidule ja loomasöödale ning nende käitlemisele loomatervishoidu, toiduohutust ja loomakaitset reguleerivates õigusaktides kehtestatud nõuete täitmise järelevalve seadusega omistatud pädevuse ulatuses. Samuti vastavalt kehtivates õigusaktides ja nende alusel koostatavates programmides sätestatud mahtudele ja sagedusele, sh ka loomataudide laboratoorsete uuringute ning toidu, sööda ja joogivee kvaliteedi hindamise laboratoorsete uuringute korraldamine.
- Loomatauditõrje seaduse, loomakaitse seaduse, toiduseaduse ja mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustamisele kuuluvate ettevõtete tunnustamine seadusega omistatud pädevuse ulatuses.
- Veterinaar- ja Toiduameti (VTA) järelevalveametnike ja volitatud veterinaararstide erialane kooolitus ja täiendõpe.

Alates 2003. a 1. jaanuarist laiendati Veterinaar- ja Toiduameti ülesandeid põllumajandusloomade aretuse nõuete täitmise järelevalvega, mille eesmärgiks on tagada põllumajandusloomade jõudlusvõime ja geneetilise väärtuse suurenemine, genofondi säilimine ning loomakasvatuse majanduslik tasuvus.

Antud valdkonnas on ameti põhiülesandeks:

- põllumajandusloomade aretusega tegelevate isikute tunnustamine;
- põllumajandusloomade aretusealastest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise korraldamine ja järelevalve;
- põllumajandusloomade geneetiliste ressursside säilitamise korraldamine.

Neid ülesandeid täidavad ameti koosseisu kuuluvad 15 maakonna veterinaarikeskust ja Veterinaar- ja Toiduameti Piiriteenistus. Kokku on VTAs töötajaid 307 (keskasutus 41, maakonna veterinaarikeskustes 169 ja VTA Piiriteenistuses 97), kellest otseselt järelevalvega on seotud 224.

3.2. Veterinaar- ja Toiduameti peamised tegevused ja tulemused

Eesti on säilitanud OIE kehtestatud A-nimekirja haigustest vaba maa staatuse. Riikliku loomatauditõrje programmi raames uuriti meie loomakarju enam kui 30 haiguse suhtes, mille tulemusena võime kindlalt öelda, et toidulauale jõudnud tooted on valmistatud ainult tervetelt loomadelt pärinevast toormest.

2002. a viidi läbi 1726 BSE (veiste spongiformne entsefalopaatia) uuringut. Vastav arv 2001. a oli 886. Haigeid ei avastatud. Uuringute erilise tähelepanu all on nn riskigrupp, ehk siis veised, keda on imporditud riikidest, kus BSEd on impordijärgselt avastatud. Kõik nimetatud veised on oma staatuse tõttu märgistatud eritunnustega ning kuuluvad kohustuslikule uurimisele BSE suhtes. 2003. aastal on Phare projekti toetusel kavandatud uuringute mahtu tunduvalt suurendada ning uurimisele allutatakse kõik üle

30 kuu vanused tapetud veised.

Uutel alustel toimus ka põllumajandusloomade salmonellooside seire.

Kui üldjuhul saab tõdeda hea olukorra kestmist või arenguid paremuse suunas, siis loomadel diagnoositud marutaudi juhtude arv on 2001. aastaga võrreldes suurenenud 166-lt 422-le. Selle põhjuseks on uuritud marutaudikahtlaste loomade arvu suurenemine. 2003. a on VTA Phare projekti kaudu valmis alustama metsloomade suukaudset vaktsineerimist marutaudi vastu. Projekti töötasid välja loomatervishoiu büroo töötajad.

Tauditõrjealase tegevuse paremaks korraldamiseks on VTA lisaks juba olemasolevatele situatsiooniplaanidele välja töötanud ja kinnitanud Newcastle'i haiguse ja lindude gripi tõrje tegevusjuhendid. 2002. a kevadel toimus Järvamaal ka esimene laiaulatuslikum eriti ohtlike loomataudide tõrjealane väliõppus, mille korraldamisel olid abiks ka TAEXi (Euroopa Komisjoni tehnilise abi infobüroo) eksperdid. Lisaks VTA töötajatele ja volitatud veterinaararstidele olid õppusele kaasatud ka kohalike omavalitsuste, päästeteenistuse, kaitseväge ja politsei esindajad.

Loomakaitse valdkonnas on seoses uute nõuete jõustumisega välja töötatud ja VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud mitmed loomade heaolu järelevalvet puudutavad ülevaatusaktide vormid. Alates juunist 2002 on käigus loomade heaolulase olukorra hindamist võimaldav aktivorm, augusti alguses kinnitati ülevaatusakt, mille abil saab ülevaate loomakaitse olukorrast tapamajades.

2002. a lõpust on kasutusel aruande vorm maakondadele, mis annab ülevaate maakondade loomakaitse järelevalvest ja rakendatavatest sanktsioonidest loomakaitseadusest tulenevate nõuete rikkumise korral.

2002. a esimesel poolel viis loomakaitsebüroo läbi koolituste tsükli maakondade volitatud loomaarstidele, mille läbivaks teemaks oli kehtivate seadusandlike aktide tutvustamine ja järelevalve korraldamine nendest aktidest tulenevate nõuete täitmise üle. 2002. a lõpus alustati ka politseiametnike koolitusega.

Toidukontrolli valdkonna 2002. a tegemised olid paljuski seotud uute nõuete jõustumisega: piimakäitlemisettevõtete tehnilised ja ehituslikud nõuded 1. jaanuar; tarbijale otse müüdava toorpiima nõuded 1. jaanuar; eri riskiastmega loomsete saaduste käitlemise veterinaarnõuded 1. jaanuar; piimatootmiskasvatuse tehnilised ja ehitusliku nõuded 1. juuli; lihakäitlemisettevõtete ja tapamajade tehnilised ja ehitusliku nõuded 1. juuli; kala ja kalatoodete käitlemisettevõtete tehnilised ja ehitusliku nõuded 1. september.

Seoses salmonellooside tõrje eeskirja rakendamisega 2002. a, võtsid VTA järelevalveametnikud möödunud aastal seire raames proove salmonellade avastamiseks värskelt lihast tapamajades ja lihalõikusetevõtetes, munadest, munatoodetest ning piimapõhistest toodetest, kokku 1420 proovi. Kõik proovid analüüsiti Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis, positiivseteks osutusid 5 proovi.

2002. a jätkus saasteainete seire elusloomadel ja loomsest toidutoormest. Seire käigus uuriti proove järgmiselt: elusloomadelt ja värskelt lihast 1534, toorpiimast 1178, farmikaladelt 10, kanamunadest 200 ning meest 10. Märkimisväärsemaks tulemuseks võib pidada seire käigus toorpiimas põllumajandusloomadel kasutamiseks keelatud ravimi – klooramfenikooli jäägi tuvastamist.

Uueks ettevõtmiseks oli 2002. a ka vastava nõude jõustumises tulenev toidutoorme ja toidu veoga tegelevate ettevõtete tunnustamine.

Juba teist aastat viis VTA läbi seire geneetiliselt muundatud sojale ja maisile. 2002. a seire käigus võeti 40 proovi sojale ja 10 proovi maisile.

Proove analüüsi Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi molekulaargeneetika laboratooriumis eesmärgiga saada ülevaade, kas ja kui palju on geneetiliselt muundatud toiduaineid Eesti turul. Proove võeti nii tööstusettevõtetes kasutatavatest toorainetest kui ka hulgikaubandusettevõtetes müüdavatest erinevatest toidukaupadest (nt helbed, müsliid, sojakastmed, kastmed, kuivsupid, puljongipulbrid, küpsised väikelastetoidud lihatooted, maisikonservid, maisiterad, -tangud, maisitärklis, okolaad, kommid, värsked ja külmutatud mais jne). Seire lõplikud tulemused selguvad 2003. a teisel poolel.

Järgnevalt kokkuvõtte veterinaar- ja toidukontrollialasest tegevusest 2002. aastal.

- Loomatervishoiu ja loomakaitse valdkonnas tehti inspekteerimisi kokku 11 577, toidukontrolli vallas 4619, loomatervishoiu laboruuringute arv oli 2002. aastal 237 722, toidutoorme ja toidu nõuetekohasuse hindamiseks viidi läbi 8371 uuringut.
- 2002. a lõpuks oli Eestis Loomatauditõrje seaduse alusel tunnustatud ettevõtteid 62, toiduseaduse alusel tunnustatud ettevõtteid 669 ja mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud ettevõtteid 3.
- 2002. a korraldati Veterinaar- ja Toiduameti 307 teenistujale ja 187 volitatud veterinaararstile koolitust ja täiendõpet 6602 tunni ulatuses.
- 6. novembril 2002. a võeti Riigikogus vastu uus, 1. jaanuaril 2003. a kehtima hakanud põllumajandusloomade aretuse seadus.

3.3. Tõuaretuse järelevalve

Seoses põllumajandusloomade aretuse seaduse vastuvõtmisega reorganiseeriti Tõuaretusinspeksioon ning anti tõuaretusalase järelevalve kohustus VTAlle.

2002. a valmistati Tõuaretusinspeksiooni kaasabil ette uuest seadusest tulenevate rakendusaktide eelnõud, mis hakkasid kehtima samuti 1. jaanuarist 2003.

Tõuaretusinspeksiooni põhieesmärgiks 2002. a oli vastavalt põhimäärusele tõuaretuse järelevalve ning geneetiliste ressursside säilitamine. Kontrolli all on üle 3000 veiste jõudluskontrollis, üle 60 sigade jõudluskontrollis oleva loomapidaja. Järelevalvet tehti ka 10% lamba- ja kitsekasvataja ning hobusekasvataja üle.

2002. a osales Eesti Rahvusvahelise Jõudluskontrolli Komitee (ICAR) alamkomitee INTERBULL töös, mille tulemusena sai eesti holsteini pull 65 000 pulli võrdluses 7. koha ning hoidis seda tulemust mitme hindamise vältel. See on väga kõrge tulemus.

2002. a keskmine piimatoodang jõudluskontrollialustes karjades oli 5642 kg lehma kohta.

2002. a käivitus ka sigade aretusprogrammi "Marmorliha" raames uus lihakehade hindamise süsteem, kasutatakse andmetöötlusprogrammi SCAN STAR.

Seoses uue põllumajandusloomade aretuse seaduse vastuvõtmisega on prioriteediks saanud ohustatud tõugude säilitamine, mis on ka üks osa geneetiliste ressursside säilitamisest. 2002. aastal valmistas Tõuaretusinspeksioon koostöös Põllumajandusministeeriumiga ette Eesti loomakasvatuse geneetiliste ressursside säilitamise aruande kavandi FAO-le, mida täiendatakse 2003. a esimese poolaasta jooksul.

2002. a koostas Tõuaretusinspeksioon 220 kontrollakti, väljastas 321 impordiluba välisriigist sissetoodavatele loomadele, lindudele ja aretusmaterjalile ning 2002. a lõpu seisuga oli põllumajandusloomade tõuaretuse seaduse alusel tunnustatud 8 aretusühingut.

Tõuaretusinspeksioonis töötas 2002. a 13 töötajat (keskuses 5, piirkondades 6, lisaks 2 abitöölist).

3.4. Piiriinspeksiooni tegevusest

Ajavahemikul 1.01.2002–31.12.2002 läbis veterinaar- ja toidukontrolli kokku nii sisse- kui ka väljaveol 134 455 kaubapartiid, millest impordil kontrolliti 70 401 partiid, transiidil 46 229 partiid, ekspordil (k.a re-eksport) 17 825 partiid. Kaupa peeti kinni (põhjuseks dokumentide mittevastavus nõuetele, täiendav kontroll, kauba mittevastavus saatedokumentidele, veotingimuste mittevastavus nõuetele või kauba mittevastavus nõuetele) 998 juhul, lähteriiki tagasi saadeti 42 kaubapartiid, Eestist välja ei lastud 17 kaubasaadetist.